

УДК: 373.2.016 :81-028.31 :75.071

*Мар'яна Гордійчук
Mariana Hordiichuk*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

THEORETICAL GROUNDS OF DEVELOPMENT OF SENIOR PRESCHOOLERS' LOGICAL THOUGHT

Формування особистості дитини, навчання її творчо мислити, виховання активного ставлення до здобуття знань, розвиток її інтелектуальних і творчих здібностей, логічного мислення – завдання, важливість яких визначаються вимогами часу. Тому в дослідженні ключовими, на наше переконання, є терміни: мислення, логічне мислення, міркування, розвиток мислення.

Ключові слова: логічне мислення, дошкільники, методика, формування.

Розглянемо насамперед сутність стрижневого терміна дослідження – мислення.

Звернемося насамперед до термінологічних словників. У словникових джерелах поняття “мислення” тлумачиться як: процес пізнавальної діяльності індивіда, що характеризується узагальненим і опосередкованим відображенням дійсності [1, с. 37]; найвищий ступінь пізнання, тобто процес відображення об'єктивної дійсності в уявленнях, судженнях, поняттях; сукупність розумових процесів, що лежать в основі пізнання; до мислення саме відносять активну сторону пізнання: увагу, стиль сприймання, процес асоціацій, освіти понять і суджень.

Мислення належить до числа найскладніших наукових проблем, над якими працювали і працюють педагоги, психологи, філософи, культурологи, кібернетики, зокрема, досліджуються питання про індивідуальні особливості мислення, джерела його активізації та функціонування, розвиток, активізацію, визначення сутнісних механізмів і методів діагностики.

Історичний аналіз формування поняття мислення у *філософії* був здійснений В. С. Абловою. На переконання дослідниці, в давньогрецькій філософії мислення вперше стає предметом вивчення у Парменіда, який розглядав його як спосіб пізнання, що призводить до істини (на відміну від сприйняття, яке призводить до роздумів). Мислення є процесом саме тому, що кожен крок мислення, будучи обумовлений об'єктом, по-новому розкриває об'єкт, а зміна останнього, у свою чергу, обумовлює новий крок мислення; в силу цього мислення неминуче розгортається як процес.

“Я мислю – отже, я існую” – проголосив кілька століть тому видатний французький мислитель Рене Декарт. Якщо залишити поза увагою філософський сенс цієї думки, а розглянути лише конкретно-психологічний зміст, то стає очевидним, що філософ висуває мислення на перший план у психологічному житті людини, вважаючи мислення ознакою існування людини: “Нічого, – на переконання автора, – так переконливо не доводить існування людини, як акт мислення”. Саме за допомогою мислення людина осмислює світ і себе у ньому.

Прагнення людини пізнати закони мислення існувало ще задовго до виокремлення *психології* у самостійну науку. Не випадково наука про мислення вперше виникла як результат виділення й узагальнення адекватних правил наукового пізнання, засобів і способів розмірковування. Подвійний перехід – від одиничного до загального і від загального до одиничного – здійснюється у ході складного пізнавального психічного процесу, який і називається мисленням. Адже, мислення, на думку науковців (Г. Г. Голубєва, К. К. Платонов), – це процес відображення загальних властивостей предметів і явищ, знаходження закономірних зв'язків

і відносин між ними. Іншими словами, мислення – це узагальнене й опосередковане відображення дійсності.

Мислення як психологічний процес розглядає Т. В. Дуткевич. Проте, зауважує вчена, на відміну від процесів чуттєвого пізнання (відчуття, сприймання), у процесі мислення предмети і явища дійсності відображаються в їх істотних ознаках, зв'язках і відношеннях. Через сприймання людина пізнає одиничні предмети в сукупності всіх їх випадкових і основних ознак. Виділяючи в процесі мислення основне, істотне в явищах, людина “проникає в глибину речей”, пізнає різноманітні залежності між явищами та їх закономірностями [2, с. 164]. Т. В. Дуткевич робить висновок, що мислення – це процес руху думки від невідомого до відомого. Воно започатковується там, де перед людиною постає щось нове, невідоме і коли вона починає щось аналізувати, порівнювати, узагальнювати [2, с. 164].

Прийнято вважати, що мислення є активним пізнавальним процесом, коли шляхом міркування формуються нові поняття і судження, виявляються нові зв'язки, відношення і властивості об'єктів і явищ, потрібні для більш успішної оцінки ситуації і досягнення кінцевого результату. Нові зв'язки, відношення і властивості об'єктів (явищ) можуть діагностуватися як інтуїтивно, так і шляхом логічних операцій. Мислення виконує підготовчу аналітико-синтетичну діяльність і мобілізує практичну активність.

Мислення відбувається за законами, загальними для всіх людей, разом із тим на процес мислення впливають вікові та індивідуальні особливості людини.

Оскільки мислення – це вищий пізнавальний процес, що є породженням нового знання, активною формою творчого відображення і перетворення людиною дійсності. Мислення, на наш погляд, можна розуміти як отримання нових знань, творче перетворення наявних уявлень. Відмінність мислення від інших психологічних процесів полягає також у тому, що воно майже завжди пов'язане з наявністю проблемної ситуації, завдання, яке потрібно вирішити, й активною зміною умов, у яких це завдання задане. Мислення, на відміну від сприйняття, виходить за межі чуттєво поданого, розширює межі пізнання. У мисленні на основі сенсорної інформації формулюються певні теоретичні та практичні висновки. Воно відображає буття не лише у вигляді окремих речей, явищ та їх властивостей, але й визначає зв'язок, що існує між ними, який найчастіше безпосередньо, в самому сприйнятті людині не подане. Властивості речей і явищ, зв'язків між ними відображаються у мисленні в узагальненій формі, у вигляді законів, сутностей [1].

Слід звернути увагу на той факт, що на практиці мислення як окремого психічного процесу не існує. Воно присутнє у всіх інших пізнавальних процесах: у сприйнятті, увазі, уяві, пам'яті, мові. Вищі форми цих процесів обов'язково пов'язані з мисленням, і ступінь його участі у цих пізнавальних процесах визначає їх рівень розвитку. Тобто, мислення – це рух ідей, що розкривають суть речей. Його результатом є не образ, а певна думка, ідея. Специфічним результатом мислення може виступити поняття – узагальнене відображення класу предметів у їх найбільш загальних та істотних властивостях [4].

Мислення – це не стільки знання, скільки здобуття знань, це не тільки те, про що думає, а й те, яким чином думає суб'єкт. Особливість мислення полягає у виявленні суттєвих, необхідних зв'язків, що ґрунтуються на реальних залежностях (закономірностях), відокремивши їх від випадкових співпадань. Мислення розпочинається із запитання, на яке людина може відповісти, сприймаючи певні об'єкти чи уявляючи їх. Мислити – це не лише знати і вміти, а й виявляти певні зв'язки і відношення. Мислення починається там, де виявляється недостатнім, або безсилим чуттєве пізнання.

А. В. Брушлинський мислення розглядає у старших дошкільників як традиційні методи та прийоми, які спрямовані на формування елементарних математичних уявлень (54,5%), читання художніх творів (23,6%), ігри (21,9%).

Відповіді на запитання анкети: “Яка методична література з проблеми розвитку логічного мислення є у Вас у групі?” розподілилися таким чином: програма наступності дошкільної

та початкової освіти “Дитина” – 57,9%, журнал “Дошкільне виховання” – 17,6%, підручник “Дошкільна педагогіка” – 11,1%, журнал “Джміль” – 5,4%, посібники (І. А. Барташнікова “Учись играя”, Чуб Н.В “Ігри впродовж дня. Вправи для розвитку пам’яті, уваги, мислення, уяви дитини” та ін.) – 6,8%, програма “Впевнений старт” – 3,3%.

Відповідаючи на запитання анкети: “Які ігри Ви використовуєте для розвитку логічного мислення у старших дошкільників?”, 59,8% педагогів надали перевагу дидактичним іграм, 20,7% – рухливим іграм, 5,8% – словесним іграм, 10,9% – сюжетно-рольовим іграм та ін. Не відповіли на запитання 2,8% респондентів.

Аналіз відповідей на запитання анкети: “Назвіть чинники, які, на Вашу думку, негативно впливають на розвиток логічного мислення?” засвідчив, що серед причин, які негативно впливають на розвиток логічного мислення у старших дошкільників, 39,3% вихователів відзначили недостатню обізнаність педагогів з цього питання, 20,1% – небажання батьків співпрацювати з ДНЗ, 40,6% – неправильно методика навчання.

69,4% педагогів відповіли позитивно на запитання анкети: “Чи впливає мікроклімат сім’ї на розвиток логічного мислення у старших дошкільників”. Аргументували свою відповідь вихователі таким чином: “батьки мало уваги приділяють вихованню своїх дітей” – 61,1%, “взаємовідносини між батьками, та дітьми дуже складні” – 3,7%, “батьки не бажають співпрацювати з ДНЗ” – 5,6%, не дали відповіді на запитання 20,6% респондентів.

Відповідаючи на запитання анкети: “Назвіть пропозиції щодо поліпшення організації навчально-виховного процесу задля розвитку логічного мислення у старших дошкільників”, вихователі виокремили: забезпечення належною навчально-методичною літературою (30,4%), ширше залучення батьків до співпраці з дошкільним закладом (22,5%), уведення в плани роботи різних видів діяльності, для розвитку логічного мислення у старших дошкільників (35,3%). 11,8% вихователів не висловили своїх пропозицій.

Аналіз відповідей на запитання анкети: “Які види роботи у своїй діяльності Ви використовуєте для підвищення ефективності роботи з педагогізацією батьків?” засвідчив, що 29,6% вихователів надають перевагу батьківським зборам, 17,6% – текам-пересувкам, 14,7% – Дням відкритих дверей, 11,8% – тематичним лекціям, 5,8% – індивідуальним бесідам, 5,8% – спільним святкам за участю батьків і дітей, 2,9% – консультаціям. Не дали відповіді на запитання 11,8% респондентів.

Отже, з метою подальшого з’ясування стану дослідженості проблеми розвитку логічного мислення у старших дошкільників було вивчено та проаналізовано програмно-методичне забезпечення та навчальні плани вихователів старших груп дошкільних навчальних закладів, що дозволило виявити позитивне та негативне в роботі дошкільних навчальних закладів.

Було проаналізовано 50 навчальних планів вихователів дошкільних закладів. Нас цікавило, чи планується у програмовому змісті занять із різних розділів програми завдання з розвитку логічного мислення впродовж року.

Результати аналізу планів навчально-виховної роботи в ДНЗ

Види занять	Планування завдань з розвитку логічного мислення у старших дошкільників		
	Кількість планів		
	I квартал	II квартал	III квартал
Розвиток мовлення	2	1	1
Ознайомлення з довкіллям	3	1	4
Ознайомлення з природою	4	2	2
Формування елементарних математичних понять	6	8	6
Художня література	-	-	-
Кількість планів: 50			

Аналіз анкет засвідчив, що вихователі загалом усвідомлюють зміст поняття “логічне мислення у старших дошкільників” та розуміють, які чинники впливають на виховання у дітей означеної якості. Однак не в достатній мірі використовують можливості дошкільного навчального закладу для розвитку логічного мислення у старших дошкільників.

Зв'язки між предметами і явищами відображуються звичайно у мовних формах, хоча деякі зв'язки, наприклад, просторові і часові, людина може сприймати й безпосередньо. Слова, що означають зв'язки між будь-якими конкретними явищами, виражають завжди узагальнене пізнання певних відношень, що мають місце між предметами і явищами довкілля.

Отже, узагальненість мислення забезпечена узагальнювальним значенням слова, яке є сигналом, що позначає різні, але завжди певні категорії зв'язків.

Для мислення характерна проблемність, тобто пошук зв'язків у кожному конкретному випадку, в кожному явищі, яке є об'єктом пізнання. Цей пошук розпочинається звичайно у відповідь на словесний сигнал. Таким сигналом є запитання, з якого започатковується процес мислення. У запитанні формулюється завдання мислення. При цьому кожне запитання символізує цілком визначений тип зв'язку, розкриття якого в певному конкретному явищі і становить завдання, що постало перед людиною. Наприклад, запитання: “Чий м'яч покотився?” – потребує встановити зв'язок лише однієї категорії – відношень належності. Запитання: “Куди м'яч покотився?” – сигналізує також лише один тип зв'язку – напрям, місце. Запитання: “Чому м'яч покотився?” – зумовлює пошуки причинових зв'язків.

Отже, запитання виступає як одна з найбільш доказових форм єдності мислення і мовлення. Запитання є сигнал, і він спричиняє відповідь – специфічну для людини орієнтувальну реакцію, пошукову розумову діяльність. Тобто мислення – це розв'язання певної задачі, сформульованої в запитанні. Пошук відповіді на поставлене запитання надає процесу мислення спрямованого, організованого характеру.

Мислення – стрижень будь-якої розумової діяльності людини. Цим розумовий процес, навіть, дворічної дитини, яка засвоює мову, якісно відрізняється від примітивних форм аналізу і синтезу, доступних вищим тваринам. Пошук шляхів розв'язання твариною здійснюється методами безладних випробувань і помилок, спрямованих на досягнення “приманки”, але не на націленість. А сформульована в запитанні потреба пізнати, зрозуміти в людини має усвідомлений характер. Мисляча людина знає, що вона не знає і що хоче пізнати. Вона знає, що вона знайшла, розв'язавши поставлену задачу.

Звичайно, не тільки діти, а й дорослі не завжди відразу знаходять правильний розв'язок поставленої задачі. Вони встановлюють подекуди не ті зв'язки, які є насправді між явищами або всередині кожного з них. Люди припускаються помилок. Практика рано чи пізно доведе людині правильність чи помилковість знайденого нею розв'язку.

Процес мислення здійснюється на основі вже набутого людиною досвіду, наявних уявлень, понять, умінь і прийомів розумової діяльності. Цей зв'язок мислення і знань чітко виступає вже на першому етапі розумового процесу. Не виникає розумовий процес і тоді, коли для розв'язання поставленої задачі треба використати такі знання, яких людина не має. На зв'язок пам'яті і мислення звернув увагу ще П.П. Блонський. Адже й результат мислення також пов'язаний з пам'яттю: він збагачує досвід людини новим відкриттям. Чим більш системні, усвідомлені і рухомі знання, тим успішніше може використати їх людина в розумовій діяльності. Мислення – це оперування знаннями [3].

Мислення може здійснюватися на рівні практичних дій або на рівні оперування словами. Розумовий процес включає різні операції: порівняння, абстрагування, конкретизацію тощо. Кожна з цих операцій є своєрідним виявом основних процесів аналізу і синтезу. Успіх розв'язання залежить від ступеня опанування людиною цих спеціальних розумових умінь. Людина повинна володіти різними способами (прийомами) розумової діяльності.

Найчастіше для розв'язання розумової задачі треба використати не одну якусь розумову операцію (тільки порівняння або тільки узагальнення), а цілу систему операцій. Треба вміти

застосувати різні форми мислення: умовисновках, міркування в певних поєднаннях їх з іншими формами і операціями. Уміння використати різні операції і прийоми мислення в кожному конкретному випадку свідчить про високий розумовий розвиток людини.

Процес мислення невіддільний від діяльності особистості. Під час набуття дитиною досвіду постають різні види її предметної діяльності, що спричинює подальший розвиток психіки дитини. Взаємозв'язок психіки і діяльності стає джерелом прогресивних змін. Кожному віковому етапу психічного розвитку властива своя провідна діяльність, у якій, за О. М. Леонтьєвим, передусім задовольняються актуальні потреби індивіда, формуються мотиваційні, пізнавальні, цілеутворювальні, операційні, емоційні та інші процеси [4]. Це такі види, як пізнавальна діяльність, спілкування, гра, виконання доручень дорослих, навчання, праця, творчість. Упродовж психічного розвитку і становлення різних видів діяльності складаються психічні властивості індивіда, що являють собою потенційну форму існування процесів і дій, які зберігаються й тоді, коли актуально не функціонують. Це розумові, емоційні, вольові, моральні й трудові якості індивіда, характерні риси його свідомості і самосвідомості. Створюється система психічних властивостей підростаючого людського індивіда – особистість. Особистість здатна усвідомлювати довколишнє буття, виділяти себе із середовища, виходити за межі минулого і теперішнього, прогнозувати своє майбутнє, передбачати не тільки близькі, а й більш віддалені результати своїх дій, усвідомлювати норми суспільної поведінки і керуватися ними.

Чим важча і незвичніша задача, чим бажаніша мета, чим глибші пошукові зв'язки, тим більш напруженим буде весь процес мислення і тим вище емоційне ставлення людини до результатів своєї діяльності [5, с. 198–202].

Як засвідчили плани роботи, бесіди та спостереження, до найбільш уживаних методів і прийомів розвитку у дітей логічного мислення можна віднести бесіди, читання та аналіз художніх творів, ігрову діяльність. Повне ігнорування або недостатня увага приділяється таким методам як створення логічних ситуацій, вправління тощо.

Отже, проведена робота з педагогами засвідчила неналежне ставлення вихователів до проблеми розвитку у дітей старшого дошкільного віку логічного мислення, недосконале вміння педагогів визначати потенціал різних видів діяльності та ігнорування у використанні комплексу адекватних методів та прийомів.

Робота з батьками передбачала виявлення їхніх уявлень про розвиток логічного мислення у дітей. З цією метою було проведене анкетування батьків.

Проаналізувавши анкети, було отримано такі дані.

На запитання анкети: “Що Ви розумієте під *логічним мисленням*?” отримали відповідь, що 36,2% батьків під логічним мисленням розуміють уміння аналізувати, 34,4% – уміння робити висновки, 19,2% – уміння систематизувати та класифікувати. 10,2% батьків не дали відповіді на запитання.

Відповідаючи на запитання анкети: “Які, на Вашу думку, види діяльності сприяють розвитку логічного мислення у старших дошкільників?” з'ясовано, що 44,2% батьків надають перевагу заняттям, 33,5% – ігровій діяльності, 11,2% – індивідуальній діяльності, 11,1% – іншим видам діяльності.

Серед прийомів, які сприяють розвитку логічного мислення старших дошкільників 31,6% батьків назвали ігрову діяльність, 29,4% – логічні вправи. 39% батьків не змогли дати відповідь на запитання.

32,6% батьків серед причин, які негативно впливають на розвиток логічного мислення у старших дошкільників, назвали власну некомпетентність з досліджуваної проблеми, 43,2% – невдало підібрані методи та прийоми навчання дітей, 16,2% – інші причини. 17,8% батьків не дали відповіді на запитання.

Батьки дали 100% схвальну відповідь на запитання анкети “Чи впливає сім'я на розвиток логічного мислення у старших дошкільників?”

Відповідаючи на запитання анкети: “Чи потребує поліпшення організація навчально-виховного процесу у дошкільному навчальному закладі з розвитку логічного мислення у дітей?”, 88,4% батьків відповіли ствердно. 11,6% батьків не відповіли на запитання.

Отже, аналіз відповідей батьків на запитання анкети дає підстави констатувати, що батьки не достатньо обізнані та готові до включення у процес розвитку логічного мислення у дітей та потребують допомоги у вирішенні цієї проблеми.

Узагальнюючі результати даних дослідницької роботи дали змогу виявити часткову обізнаність педагогів та батьків щодо сутності поняття “логічне мислення” та методів його ефективного виховання, а також недостатнє налагодження роботи дошкільних навчальних закладів із сім'ями з метою надання їм допомоги у процесі розвитку логічного мислення у старших дошкільників.

Наступним завданням роботи було виявлення вихідних рівнів розвитку логічного мислення у дітей старшого дошкільного віку.

Перш ніж започаткувати експериментальну роботу з дітьми, ми вважали за доцільне насамперед визначитися з концептуальними підходами до організації процесу розвитку логічного мислення у старших дошкільників.

Дослідно-експериментальна робота проводилася і визначалася критеріями та показниками розвитку логічного мислення у старших дошкільників: *гносеологічний критерій* (показники: наявність розумових операцій – зацікавленість, допитливість, порівняння, класифікація); *конструктивний критерій* (показники: наявність розумових операцій – спостережливість, планування, абстрагування, конкретизація); *мовленнєво-мисленнєвий критерій* (показники: уміння складати розповіді-планування, розповіді-міркування, розповіді-порівняння, розповіді-доведення); *оцінно-рефлексивний критерій* (показники: наявність розумових операцій аналізу, синтезу, узагальнення)

За розробленими критеріями і показниками було схарактеризовано рівні розвитку логічного мислення у старших дошкільників: достатній, вище задовільного, задовільний, низький.

Достатній рівень розвитку логічного мислення у старших дошкільників. У старших дошкільників цього рівня сформована позитивна мотивація до навчання, підкріплена стійким інтересом до цінностей педагогічної діяльності; спостерігається постійне прагнення до самовдосконалення, самовираження; вони відповідально ставляться до нього. Діти, віднесені до цього рівня, спрямовані на педагогічну діяльність, але їхні бажання мінливі і здебільшого

залежать від обставин. Вони не завжди прагнуть до самовдосконалення, самовираження; а до виконання завдань ставляться не завжди відповідально. Ці діти не виявляють відповідного рівня загальних інтелектуальних здібностей; їхня творча ініціатива й активність виражена не яскраво, щодо здійснення логічних операцій та визначення логічних закономірностей демонструють поверхові знання. Вони не впевнені у важливості пізнавальної активності у формуванні логічного мислення та відчувають труднощі під час застосування на практиці логічних прийомів і дидактичних ігор; здобувають нові знання лише з необхідності. Старші дошкільники цього рівня здебільшого намагаються діяти наодинці, не зацікавлені в розвитку своїх комунікативних здібностей; відчувають труднощі в організації колективної ігрової діяльності; питанням планування й організації своєї діяльності приділяють увагу під контролем інших. Стосунки з довколишніми людьми у таких дошкільників мають нестійкий характер, подекуди виявляється байдужість. Самоаналіз та самооцінка особистісних якостей і професійних дій носять необ'єктивний характер, часто завищений; знання щодо методів психолого-педагогічної оцінки поверхові. Досить часто в оцінці досягнутих результатів діти, віднесені до задовільного рівня, припускаються помилок та не володіють навичками їх виявлення й виправлення.

Низький рівень розвитку логічного мислення виявлено у 63,6% старших дошкільників ЕГ і 62,9% старших дошкільників КГ. Це діти, які проявляють пасивність в навчанні; не спрямовані на педагогічну діяльність; не зацікавлені в самовдосконаленні, самовираженні; безвідповідально ставляться до виконання завдань. Такі діти не виявляють відповідного рівня загальних інтелектуальних здібностей; творча ініціатива й активність у них не сформовані; їм важко здійснювати логічні операції й визначати логічні закономірності. Старші дошкільники, віднесені до низького рівня, зазнають значних труднощів у застосуванні на практиці логічних прийомів та не відчувають необхідності у здобутті нових знань. Їхнє спілкування носить формальний характер. Такі діти не зацікавлені в розвитку своїх комунікативних здібностей; не спроможні організувати колективну ігрову діяльність, а також спланувати й організувати свою діяльність; відчувають труднощі в налагодженні стосунків з іншими людьми. Дошкільники з низьким рівнем розвитку логічного мислення не здатні до самоаналізу й самооцінки особистісних якостей. У них відсутні знання щодо методів психолого-педагогічної оцінки, в оцінці досягнутих результатів не об'єктивні, а також зазнають труднощів у виявленні й виправленні допущених помилок. Підсумовуючи результати роботи, зауважимо, що стан розвитку логічного мислення у старших дошкільників можна характеризувати як недостатній. Потребують визначення та обґрунтування педагогічні умови ефективного розвитку логічного мислення у старших дошкільників; розробка й апробація моделі й експериментальної методики розвитку логічного мислення у старших дошкільників; вдосконалення роботи з професійної підготовки вихователів дошкільних навчальних закладів до процесу розвитку в дітей логічного мислення; налагодження роботи дошкільних навчальних закладів із сім'ями з метою надання батькам допомоги у цьому процесі.

Список використаних джерел

1. Богуш А. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах. Підручник для студентів вищ. навч. закладів факультетів дошкільної освіти / Богуш А., Гавриш Н., Котик Т. – Київ : Видавничий Дім "Слово", 2006. – 304 с.
2. Максименко С. Д. Загальна психологія: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / С. Д. Максименко. – [3-тє вид., перероб. і допов.]. – Київ : Центр учбової літератури, 2008. – 272 с.
3. Крутій К. Л. Концепції, проектування, технології створення / К. Л. Крутій // Освітній простір дошкільного навчального закладу : [монографія]. – Запоріжжя : ЛПС, 2009. – Ч. I. – С. 23–27.

The formation of the child's personality, teaching her/him to think creatively, forming of an active attitude to knowledge acquisition, development of her/his intellectual and creative abilities, logical thinking are the tasks the importance of which is determined by the requirements of the time. That's why the key concepts of the study are considered to be: thinking, logical thinking, development of thinking.

This problem is a key one at the beginning stage of teaching because due to the optimal structure of the teaching process every pupil of the class learns the material according to his/her maximum abilities at the moment moving at the same time ahead in his/her development.

That is why the optimization of teaching foresees the obligatory studying pupils' studying abilities. The state of the problem of the formation of the general cognitive skills of the junior schoolchildren in the psychological-pedagogical literature and pedagogical practice has been studied.

The main kinds of skills mentioned above are: the skill to compare, to analyze, and to find the main point, to prove, to set the links between cause and effect, to synthesize.

The formation of the pupil's interest and responsibility to studying is one of the main tasks of formation of the motivation sphere of the pupil's personality. At the junior school age it has such peculiarities: 1) the pupil is ready to get the aims set by the teacher but only for short time; 2) the pupil is able to determine the importance of the lesson aims, but he/she has no skills to compare the aims with his/her abilities and it often causes lowering of the motivation of studying.

It is determined that the optimization of studying demands active creative work and special work with motivation training.

Key words: general cognitive skills, conditions of the optimization of the ability to work, purposefulness of studying, motivation of studying, technique of teaching.

УДК 378.22:373.2.011.3-051

Лілія Зімакова
Liliia Zimakova

ЗМІСТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО РОБОТИ У ДОШКІЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ НА ЗАСАДАХ ПАРТНЕРСЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ

THE CONTENT OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE PRESCHOOL TEACHERS TO WORK AT PRESCHOOL EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS ON THE BASIS OF PARTNERSHIP PEDAGOGY

У статті висвітлено актуальність включення у зміст професійної підготовки майбутніх вихователів дітей дошкільного віку навчальної дисципліни "Партнерська педагогіка". Представлено мету, компетентності, очікувані результати та інформаційний зміст навчальної дисципліни.

Ключові слова: дошкільник, майбутній вихователь, професійна підготовка, партнерська педагогіка, змістовий компонент.

У вітчизняному суспільстві відбулися соціально-економічні, політичні зміни, які вплинули на освітні процеси. Наша країна вступила у ринкові економічні відносини, відповідно освітня сфера поступово освоювала широкі та багатоаспектні клієнтські відносини, нові статусно-рольові позиції, принципи професійної діяльності тощо. Україна проголошена демократичною державою, і внаслідок цього гуманізація суспільних процесів, свобода вибору, освоєння механізмів розвитку та саморозвитку особистості повноправно почали входити в її законодавчі та процесуально-операційні шаблі, зазнали змін функції, цілі, задачі та дидактичні засоби.